

Tíz kötetes magyar történet

A Pannonica Kiadó a millennium alkalmából zseniális ötlettel Magyar századok sorozattal tíz kötetet bocsátott közre az 1999–2000. évben. Az ötlet azért zseniális, mert ilyen formában még eddig sohasem írták meg Magyarország történetét, mert hol dinasztiaiak szerint, hol korszakok szerint, hol téma szerint tagolták a több mint ezeréves fejlődést. A századok szerinti tagolás viszont lehetővé tette, hogy a fejlődést óhatatlanul új aspektusból kelljen megnézni.

Érdeemes felsorolni a tíz kötet szerzőit: a XI. század történetét Kristó Gyula írta meg, a XII. századét Makk Ferenc, a XIII. századét Almási Tibor, a XIV. századét Bertényi Iván, a XV. századét Draskóczy István, a XVI. századét Pálffy Géza, a XVII. századét Ágoston Gábor és Oborni Teréz, a XVIII. századét ifj. Barta János, a XIX. századét Csorba László, a XX. századét pedig megint ketten, Gergely Jenő és Izsák Lajos. Ahogy az ember végignézi a névsort, érdemben a középnemzedék készítette ezt a sorozatot. Olykor ezen belül is az idősebbek, de kezdő voltaképpen csak Pálffy Géza, aki ugyan csak két éve védte meg PhD-disszertációját, de ez a hetedik könyve.

Nyilvánvaló, hogy a századok szerinti tagolás nem jelenti mechanikusan mondjuk az 1300–1400 határpontokat. Minden század esetében van néhány év eltérés, amivel hozzá lehetett idomítani a tagolást a tényleges történeti fejlődéshez, a XVI. századnál például 1526 és 1606 a határok.

A sorozat első nagy előnye, hogy mindegyik század esetében a tudomány mai szintjén adja elő mondanivalóját, minden újabb eredményt a szerzők már beledolgoztak. Azt is hozzá lehet tenni, hogy érdemben valamennyi szerző, ha eltérő is a stílusuk, mind közzérthetően fogalmazott, valóban széles olvasóközönség számára, amely voltaképpen a legfrissebb eredmények bedolgozása terén talán nem is olyan igényes. De ezt is megkapja.

Úgy tűnik, a kiadó nem kötötte meg a szerzők kezét, nem adott részletes utasításokat. Ezért az egyes kötetek megközelítése eléggé különböző egymástól. Van, ahol inkább szociológiai jellegű a feldolgozás, van, ahol jobban ragaszkodik az eseménytörténethez, van, ahol a gazdasági és társadalmi kérdések nagyobb teret kapnak, van, ahol a kulturális fejlődés fő kérdései is előkerülnek (a legutolsó két évszázad vonatkozásában persze már nem, mert ahhoz valóban túl csekély az adott terjedelem). Az biztos, hogy a magyar történelem minden fontos eseménye és személyisége megtalálható a kötetekben. Ezt segíti elő egyébként a minden kötethez megadott névmutató.

Minden kötet eléggé terjedelmes bibliográfiát is közöl a tárgyalt korszakról. Óhatatlan persze, hogy bizonyos nagyobb átfogó munkák több kötetben is szerepelnek, tehát átfedések adódnak. Ugyancsak el van látva minden kötet több térképpel, a címlap és a hátlap belső oldalán mindig Európa az adott században és Magyarország az adott században, de szükség esetén a szöveg közben is található térképek. Ezeket Nagy Béla rajzolta meg, a fekete-fehér műfajon belül az elérhető áttekinthetőséggel. A kötetek külseje is tetszetős, a borító színes, a szöveg jól olvas-

ható. Minden külső tényező tehát adott ahhoz, hogy valóban széles közönség forduljon ehhez a sorozathoz. A tíz kötet együttes terjedelme még a nem szakember számára is áttekinthető, nem túl részletes, tehát nem unalmas. Ugyanakkor éppen a szakember számára sem érdektelen. Mert bármennyire is igyekezett minden szerző arra, hogy a tudomány legfrissebb eredményeit bedolgozza, és ez sikerült is, saját felfogása mégiscsak egyedi, egyfajta szemléletet tükröz.

A XX. századi kötet szerzői nagyon bölcsen azt állapítják meg saját kötetük vonatkozásában, hogy azt nem lehet úgy megírni, hogy mindenkinek a tetszését megnyerje. Ha nem is olyan kiélezett formában, mint a legutóbbi száz év vonatkozásában, de voltaképpen minden kötetre vonatkozóan is áll ez. Elő lehetne hozni rögvést olyan témát, mint a magyarországi nem magyarok története. Ez a kérdés óhatatlanul csak kevéssé került elő ebben a sorozatban, ahogy akármelyik egyéb kisebb-nagyobb összefoglalóban egyaránt. Holott lehet, hogy a magyar történelem nagyobb részében ezek a nem magyarok tették ki a lakosság többségét, mindenestre biztosan tudunk olyan korszakokról, amikor ez így volt.

A minden kötethez megadott Európa-térképek azért valamit sejtetnek Magyarország korabeli helyzetéről, súlyáról. Mert ez a vonatkozás, az európai kapcsolat vagy pláne összefoglalásról ugyancsak nem kaphatott kiemelt helyet a feldolgozásban.

Ezen túlmenően azonban még akadáhatnak egyéb kérdések is, ahol a szakemberek közt is adódhat vita, de a laikus olvasó is számára szokatlan felfogásokkal találkozhat. Zsigmond király értékelése sok olvasó számára talán túl pozitív, aki hozzácsokolt ahhoz, hogy őt illik léhának, semmirevalónak tekinteni, holott valójában igen fontos volt az ő korszaka, nem is beszélve arról, hogy ötven évig uralkodott (nála hosszabban már csak Ferenc József, ha 1848-tól számítjuk uralkodását, ami megint sok olvasóban visszatetszést szülhet).

Bizonyára kevesen értenek majd egyet a XVI. századi kötetel, amelynek szerzője a magyarok szerencséjének mondja, hogy a Habsburgok lettek 1526 után a magyar uralkodók majdnem négyszáz évig. Ezt kimondani nemcsak a pártállam idején számított volna felháborítóknak, hanem a korábbi korszakokban is sok ellenzésre talált volna. Ugyanakkor a pártállam idején megszokott (és a dualizmus korának függetlenségi-ellenzéki felfogását folytató) nézet továbbélése a XIX. századi kötetben ugyancsak ellenkezést válthat ki, ha nem is sok olvasóban. Továbbmenve a részletek felé, ezeknek a többféle felfogást lehetővé tévő problémáknak a sorát még lehetne folytatni. De itt megint Gergely Jenő és Izsák Lajos figyelmeztetésére utalhatunk.

Vagyis hogy modernnek legyünk, olyan komplex összefoglalásról van itt szó, amely az igényes laikust is megfogja, a szakembernek is ad okot gondolkodásra és vitára. Már ez a két mozzanat együtt is mutatja, hogy fontos munkáról van szó, valóban a millenniumhoz méltóról.

Niederhauser Emil

A századok szerinti tagolás lehetővé tette, hogy a fejlődést óhatatlanul új aspektusból kelljen megnézni.